

**Briuselis, 2024 m. spalio 11 d.
(OR. en)**

14450/24

**ELARG 131
COEST 554
CODEC 1931
CADREFIN 148
FIN 899
ECOFIN 1137
BUDGET 60
POLGEN 131**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2024 m. spalio 10 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2024) 470 final
Dalykas:	KOMISIJS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI Komunikatas dėl Moldovos ekonomikos augimo plano

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2024) 470 final.

Pridedama: COM(2024) 470 final

Briuselis, 2024 10 09
COM(2024) 470 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Komunikatas dėl Moldovos ekonomikos augimo plano

IVADAS

Europos Sąjungos (ES) plėtros politika tebėra itin svarbi siekiant apsaugoti ir skatinti taiką, stabilumą, stiprią ir vieningą Europą. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą dar kartą rodo, kad reikia ryžtingų geostrateginių investicijų šios politikos srityje. ES politiniu, ekonominiu ir saugumo požiūriu suinterasuota visateise Moldovos Respublikos (toliau – Moldova) narystė. Taip tiesiogiai atsižvelgiama į Moldovos piliečių europinius siekius ir padedama skatinti stabilumą ir klestinčią demokratiją, gerinti jų ekonominius pragyvenimo šaltinius ir socialinį gyvenimą ir galiausiai užtikrinti saugesnę, taiką ir labiau klestinčią ateitį. Dabar ES Moldovai turi teikti paramą, kurios reikia, kad būtų paspartintas jos tvarus ir integracinis ekonomikos augimas ir stojimo procesas, grindžiamas su ES susijusiomis reformomis, vadovaujantis nauju Moldovos ekonomikos augimo planu.

Moldovos konvergencija su ES bendrąja rinka prasidėjo 2014 m., laikinai įsigaliojus ES ir Moldovos asociacijos susitarimui¹, kuriame numatyta išsami ir visapusiška laisvosios prekybos erdvė (IVLPE). Pagal Rytų partnerystės ekonomikos ir investicijų planą² (EIP) ES, bendradarbiaudama su tarptautinėmis finansų įstaigomis, jau sutelkė 1,6 mlrd. EUR viešųjų ir privačiųjų investicijų Moldovos pavyzdiniams projektams. EIP labai svarbus skatinant investicijas į tokius ypatingos svarbos sektorius kaip junglumas, energijos vartojimo efektyvumas, verslo plėtra ir konkurencingumas. COVID-19 pandemija ir didelė ekonominė bei socialinė našta, tenkanti Moldovai dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir Rusijos mėginimų destabilizuoti šalį vykdant dezinformacijos kampanijas, taip pat energetinė ir ekonominė prievarta³ lėmė lėtesnį ekonomikos atsigavimą. Moldovos bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui 2023 m. sudarė 29 proc. ES vidurkio, o tai rodo didelį socialinės ir ekonominės konvergencijos su ES atotrūkį.

Šiomis sudėtingomis aplinkybėmis Moldova, 2022 m. kovo mėn. pateikusi paraišką įstoti į ES, pasirodė esanti atspari ir nuolat įgyvendino reformas, būtinas jos pažangai siekiant narystės. 2022 m. birželio mėn. Moldovai prisiėmus įsipareigojimus vykdyti reformas, jai suteiktas ES šalies kandidatės statusas, o 2024 m. birželio mėn. pradėtos stojimo derybos. Vis dėlto, atsižvelgiant į dabartinį ekonomikos augimo tempą ir lėtą konvergenciją, be tolesnės ryžtingos politinės ir ekonominės paramos šaliai nepavyks užtikrinti sparčios pažangos siekiant narystės ES.

2023 m. pateiktame naujame Vakarų Balkanų ekonomikos augimo plane⁴ ES pripažino, kad svarbu remti Vakarų Balkanų šalis partneres. Moldovos ekonomikos augimo planu siekiama spręsti panašius į Vakarų Balkanų šalis kylančius uždavinius, skatinti socialinę ir ekonominę konvergenciją su ES ir remti stojimo procesą, vadovaujantis su ES susijusių reformų įgyvendinimu. Moldovos ekonomikos augimo planas suteiks naują ir panašų postūmį Moldovos ekonomikai ir visuomenei. Įgyvendinant trimis ramsčiais grindžiamą planą bus paspartintos socialinės bei ekonominės ir su pagrindiniais principais susijusios reformos (1 ramstis), pagerintos sąlygos patekti į ES bendrąją rinką (2 ramstis) ir padidinta finansinė

¹ Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos bei jų valstybių narių ir Moldovos Respublikos asociacijos susitarimas; [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:22014A0830\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:22014A0830(01)).

² SWD(2021) 186 *final*.

³ 2023 m. gruodžio 4 d. Rusija visiškai uždraudė daržovių ir vaisių importą iš Moldovos.

⁴ COM(2023) 691 *final*.

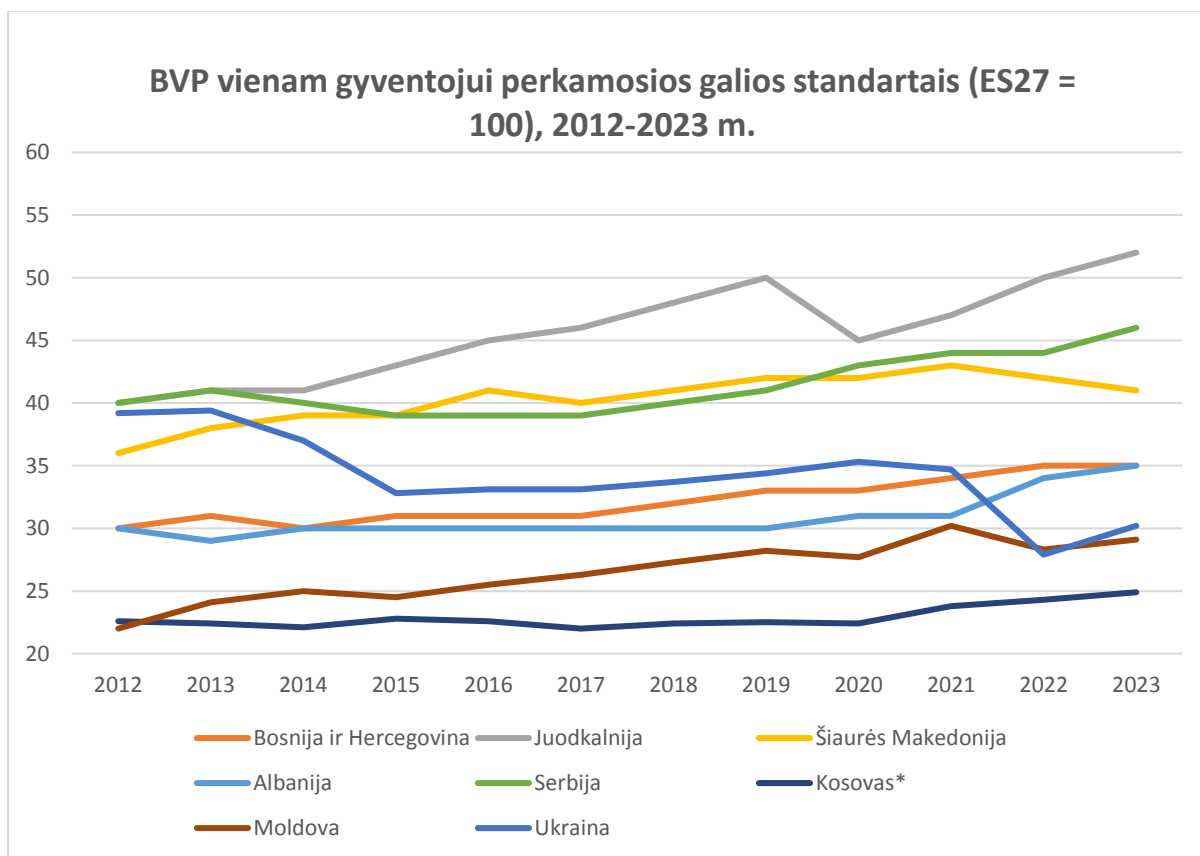
parama pagal specialią Moldovai skirtą reformų ir ekonomikos augimo priemonę (3 ramstis). Planas ir priemonė kartu sudarys sąlygas vykdyti ir skatinti reformas ir investicijas, kurių reikia stojimo procesui paspartinti, taip pat tvarų Moldovos ekonomikos augimą ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą jos žmonių labui.

Moldovos ekonomikos augimo planu bus šalinami pagrindiniai struktūriniai Moldovos augimą stabdantys trūkumai didinant šalies konkurencingumą, remiant dideles investicijas į privatųjį sektorių ir infrastruktūrą, gerinant ekonomikos valdymą, plėtojant jos socialinį kapitalą, remiant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir skatinant teisinės valstybės ir kovos su korupcija pastangas. Planas padės Moldovai plėtoti veikiančią ir atvirą rinkos ekonomiką, galinčią atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas ES. Nacionalinę teisę sparčiau suderinus su ES teisės aktais ir standartais Moldovai taip pat bus lengviau laipsniškai integruotis į ES bendrąją rinką, išnaudoti tam tikrą narystės ES naudą prieš įstojimą, o tai savo ruožtu paskatins tvarų ekonomikos augimą ir padės kurti darbo vietas.

1. DABARTINĖ MOLDOVOS SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ PADĖTIS

Nors dabartinė vyriausybė kompetentingai valdė daugybines krizes, pastaraisiais metais buvo sunku padidinti Moldovos ekonomikos konvergenciją su ES. Šalies BVP vienam gyventojui 2023 m. pasiekė 29 proc. ES vidurkio, t. y. mažiau, palyginti su dauguma Vakarų Balkanų šalių. Šalies ekonomika vangiai atsigauna po pastarojo meto išorės sukrėtimų ir nuosmukio, kuriuos sukėlė COVID-19 pandemija ir kuriuos dar labiau pablogino Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą, jos energijos išteklių suginklinimas ir su tuo susijusios energetikos ir pabėgėlių krizės⁵. Tikimasi, kad 2024 ir 2025 m. ekonomika atsigauns toliau, nors numatoma, kad metinis BVP augimas išliks mažesnis už lygį, kurio reikia, kad būtų užtikrinta sparti konvergencija su ES vidurkiu.

⁵ 2020 m. dėl COVID-19 pandemijos 8 proc. susitraukus, o 2021 m. reikšmingai – 14 proc. – išaugus BVP, 2022 m. dėl Rusijos pradėto agresijos karo prieš Ukrainą Moldovos ekonomikos augimas vėl sumažėjo 5 proc. Ekonomiką taip pat paveikė energetikos krizė, kurią lėmė šalies priklausomybė nuo Rusijos dujų, ir didelės sausros, dėl kurių nukentėjo žemės ūkio derlius, kuris itin svarbus Moldovos ekonominės veiklos rezultatams. Moldovos ekonomika pamažu, nors ir lėtai atsigauna, o 2023 m. realiojo BVP augimas pasiekė 0,7 proc.

Šaltinis: Eurostatas ir Pasaulio bankas.

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

Moldovos ekonomika taip pat patyrė neigiamą ilgalaikio nepakankamo investavimo poveikį, o ekonomikos įvairinimas tebėra menkas. Šalies eksportą daugiausia sudaro mažos pridėtinės vertės žemės ūkio ir pramonės produktai, pavyzdžiui, grūdai ir aliejiniai kultūriniai augalai, elektros įranga ir tekstilė. Dėl kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo, mažo našumo ir vieno iš didžiausių emigracijos rodiklių Europoje Moldovai sunku išlaikyti kvalifikuotą žmogiškąjį kapitalą, kurio reikia, kad jos ekonomika augtų. Viešosios investicijos, išreikštos BVP procentine dalimi, išliko ribotos, todėl sumažėjo galimybių atnaujinti gyvybiškai svarbią energetikos, skaitmeninę ir transporto infrastruktūrą. Dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą tapo dar sunkiau pritraukti tiesioginių užsienio investicijų (TUI). Valstybės valdomų įmonių turtas, sudarantis maždaug penktadalį Moldovos BVP, yra fiskalinė našta ekonomikai ir prisideda prie nepakankamos konkurencijos rinkoje ir neveiksmingumo.

Šie veiksniai ir apskritai silpna verslo aplinka bei priklausomybė nuo energijos importo trukdo Moldovai iš esmės pasinaudoti su ES sukurtos IVLPE teikiamomis galimybėmis. Kad pasinaudotų pačiomis įvairiausiomis IVLPE galimybėmis, Moldova turi didinti ne tik eksporto apimtį, bet ir eksportuojamų produktų pridėtinę vertę žemės ūkio, gamybos, informacinių bei ryšių technologijų ir kituose paslaugų sektoriuose.

Plataus užmojo reformų ir investicijų strategija galėtų paskatinti siekti šių tikslų.

2. MOLDOVOS EKONOMIKOS AUGIMO PLANAS IR JO PAGRINDINIAI RAMSČIAI

Moldovai atsigaukant po pastarojo meto išorės sukrėtimų, būtina teikti didelę paramą šaliai, kad ji galėtų išnaudoti savo ekonomines galimybes, paspartinti konvergenciją ir savo piliečių labai skatinti integracinį ir tvarų ekonomikos augimą. Siekiant užtikrinti pažangą laiku, siūlomas Moldovos, kaip ir Ukrainos bei Vakarų Balkanų, ekonomikos augimo planas bus grindžiamas trimis ramsčiais:

- 1) ***spartinti socialines bei ekonomines ir su pagrindiniais principais susijusias reformas***⁶ remiant specialią reformų darbotvarkę, glaudžiai susietą su Moldovos stojimo į ES procesu;
- 2) ***gerinti sąlygas patekti į ES bendrąją rinką***, remiantis išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės teikiamomis galimybėmis ir dalyvavimu ES programose ir politikoje su sąlyga, kad Moldova derins savo teisės aktus su atitinkamomis ES bendrosios rinkos taisyklėmis;
- 3) ***didinti finansinę paramą***, kad būtų remiamas socialinių bei ekonominių ir su pagrindiniais principais susijusių reformų įgyvendinimas ir prisidedama prie investicijų skatinimo, taikant specialią Moldovai skirtą reformų ir ekonomikos augimo priemonę, pagal kurią išmokos priklausys nuo reformų įgyvendinimo pažangos.

Šie vienas kitą stiprinantys ir reformų procesu pagrįsti trys ramsčiai, kuriais atsižvelgiama į Asociacijos susitarimą ir IVLPE bei EIP rezultatus, padės spręsti pagrindines struktūrines problemas, dėl kurių šalies ekonomikos augimas sulėtėjo. Tai galėtų padėti Moldovai per ateinančių dešimtmetį padvigubinti savo ekonomikos dydį. Laikantis esamos plėtros metodikos⁷, taip pat bus paspartintas *acquis* priėmimas ir įgyvendinimas ir užtikrinta socialinė ir ekonominė integracijos nauda prieš stojimą į ES. Šiuo požiūriu, siekiant pasinaudoti integracijos teikiama nauda ir sukurti palankią aplinką privačioms investicijoms pritraukti ir tvariam ekonomikos augimui skatinti, kartu mažinant išmetamųjų teršalų kiekį, būtinos su pagrindiniais principais susijusios reformos, be kita ko, skirtos teisinei valstybei ir pagrindinėms teisėms stiprinti.

1 ramstis. Spartinti socialines bei ekonomines ir su pagrindiniais principais susijusias reformas įgyvendinant specialią reformų darbotvarkę

Siekiant paspartinti tvarią ir įtraukią Moldovos socialinę ir ekonominę konvergenciją su ES prieš įstojimą, Moldovos ekonomikos augimo planas bus sutelktas į reformų darbotvarkę. Reformų darbotvarkė padės struktūrizuoti ir įtvirtinti Moldovos plataus užmojo reformų iniciatyvas, skatinant jų įgyvendinimą ir sudarant sąlygas susijusioms investicijoms.

⁶ Pagrindiniai principai yra: 23 skyrius „Teisminės institucijos ir pagrindinės teisės“, 24 skyrius „Teisingumas, laisvė ir saugumas, ekonominiai kriterijai, demokratinių institucijų veikimas, viešojo administravimo reforma“, 5 skyrius „Viešieji pirkimai“, 18 skyrius „Statistika“ ir 32 skyrius „Finansų kontrolė“.

⁷ COM(2020) 57 final.

Darbotvarkė bus grindžiama šalies nacionaline vystymosi strategija⁸, Nacionaline ekonominės plėtros strategija iki 2030 m., nacionalinėmis sektorių strategijomis, 2021–2027 m. ES ir Moldovos asociacijos darbotvarke, galiojančiomis metinių plėtros dokumentų rinkinių rekomendacijomis, ekonominio ir finansinio dialogo išvadomis ir ekonominių reformų programa (ERP), taip pat 2023–2024 m. prioritetinių veiksmų planu⁹. Moldovos parengtą reformų darbotvarkę įvertins ir patvirtins Europos Komisija.

Reformų darbotvarkėje bus išdėstytos prioritetinės socialinio ir ekonominio vystymosi reformos, grindžiamos **pagrindiniais ekonomikos augimo veiksniais**: ekonominiu konkurencingumu; ekonominiu atsparumu, įskaitant infrastruktūrą ir energetiką; ekonomikos valdymu; socialiniu kapitalu ir žaliaja bei skaitmenine pertvarka.

Siekiant skatinti **ekonominį konkurencingumą**, reformų darbotvarkėje bus numatyti veiksmai, kuriais gerinama verslo aplinka ir MVI teikiama parama, be kita ko, reguliavimo požiūriu; įgyvendinama nauja pramonės politika ir skatinamas eksportas ir investicijos, siekiant padėti vietos įmonėms integruotis į pasaulines vertės grandines. **Ekonominiam atsparumui** didinti reikės struktūrinių reformų, kad būtų panaikinta Moldovos junglumo spraga, visų pirma suderinant transporto, energetikos ir skaitmeninę politiką ir užtikrinant gerokai didesnes investicijas šiuose pagrindiniuose sektoriuose. Be to, reikės gerinti **ekonomikos valdymą**, be kita ko, stiprinant viešųjų finansų valdymą pasitelkiant audito ir kontrolės sistemas, sprendžiant valstybės valdomų įmonių neefektyvumo problemą ir mažinant jų dominavimą gamybos sektoriuose.

Kalbant apie **socialinį kapitalą**, reikės priemonių švietimo, įgūdžių, įtraukaus užimtumo ir galimybių darbo rinkoje reformoms remti, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui, lyčių lygybei ir moterų ekonominiam įgalėjimui, socialinei apsaugai ir sveikatai.

Galiausiai, atsižvelgiant į Moldovos įsipareigojimą iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, **žalioji pertvarka**, kaip horizontalusis prioritetas, padės Moldovai sumažinti savo ekonomikos ir infrastruktūros priklausomybę nuo iškastinio kuro ir sustabdyti aplinkos būklės blogėjimą ir taršą. Bus sprendžiami išteklių našumo ir žiedinės ekonomikos, biologinės įvairovės, mažo anglies dioksido kiekio aplinkos ir aplinkos apsaugos institucijų stiprinimo klausimai.

Reformų darbotvarkėje bus išdėstytos pagrindinės reformos, susijusios su **visais** stojimo į ES proceso **pagrindiniais principais**, atsižvelgiant į jų kompleksinį pobūdį, svarbą stojimo procesui ir klestinčiai ekonomikai, sveikai verslo aplinkai ir investuotojų pasitikėjimui. Reformomis bus sustiprinta teisinė valstybė, kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, taip pat vidaus reikalų valdymas, įskaitant vizų politikos derinimą su ES. Be to, reformomis bus apsaugotos pagrindinės teisės, įskaitant saviraiškos laisvę ir demokratinių institucijų veikimą, ir sustiprinta Moldovos viešojo administravimo reforma.

Sėkmingas **reformų darbotvarkės** įgyvendinimas nulems Moldovos ekonomikos augimo plano įgyvendinimo tempą: ES lėšų pagal Reformų ir ekonomikos augimo priemonę išmokėjimas priklausys nuo padarytos pažangos ir padės paspartinti stojimo derybų tempą.

⁸ [LP315/2022 \(legis.md\)](#).

⁹ Moldovos Respublikos ir Europos Sąjungos asociacijos susitarimo dalies dėl IVLPE aktyvesnio įgyvendinimo 2023–2024 m. prioritetinis veiksmų planas: [ES prekybos santykiai su Moldova \(europa.eu\)](#).

2 ramstis. Gerinti sąlygas Moldovai patekti į ES bendrąją rinką

Vienas iš pagrindinių Ekonomikos augimo plano motyvų – suteikti šaliai daugiau galimybių užmegzti glaudesnius ryšius su ES bendrąja rinką. Tai palaipsniui sustiprins Moldovos gebėjimą atlaikyti konkurencinį rinkos spaudimą ir sudarys sąlygas didesnės vertės prekėms ir paslaugoms patekti į rinką visuose į eksportą orientuotuose sektoriuose, taip skatinant tvarų ir integracinį augimą ir darbo vietų kūrimą. Planu siekiama sukurti vienodas sąlygas Moldovos ir ES eksportuotojams, Moldovos produktams taikant ES normas ir standartus.

Ekonomikos augimo plane siūlomi tiksliniai veiksmai penkiose prioritetinėse srityse, kuriose Moldova gali nedelsdama imtis veiksmų, kad padidintų dalyvavimo bendrojoje rinkoje naudą: i) laisvas prekių judėjimas ir integracija į tiekimo grandines; ii) palankesnės sąlygos prekybai ir transporto jungtys; iii) integracija į ES energijos rinką; iv) integracija į skaitmeninę rinką ir v) prieiga prie bendros mokėjimų eurai erdvės (SEPA).

Neatidėliotinais veiksmais daugiausia dėmesio bus skiriama laisvam prekių judėjimui, orientuojantis į standartizavimą, sertifikavimą, atitikties vertinimą ir rinkos priežiūrą, o tai padės padidinti Moldovos eksportą į bendrąją rinką. Šaliai pasiekus būtiną pasirengimo lygį, bus suteikta daugiau galimybių. Moldovai prisijungus prie Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros ir pasinaudojant Prekybos kontrolės ir ekspertizių sistema (TRACES) **prekybos ir transporto jungčių srityje**, galima palengvinti sienos kirtimo procesus, įskaitant muitinės formalumus, ir pagerinti bendrą tiekimo grandinės saugumą. Be to, siekiant pagerinti prekybos srautus, bus apsvaistyta galimybė racionalizuoti pasienio procedūras. Moldovos prisijungimas prie **bendros mokėjimų eurai erdvės** (SEPA) su sąlyga, kad bus įvykdyti būtini kriterijai ir priimtas Europos mokėjimų tarybos sprendimas, paskatins tarpvalstybinę prekybą ir investicijas. Rengiantis integracijai į bendrąją skaitmeninę rinką, bus remiamos galimybės prisijungti prie ES tarptinklinio ryšio erdvės, taip pat dalyvavimas **ES pavyzdinėse iniciatyvose**, įskaitant ES skaitmeninės tapatybės dėklę ir ES kibernetinio saugumo rezervą.

Kitos galimos bendradarbiavimo sritys apima **ypatingos svarbos vaistus, e. prekybą ir įgūdžių pripažinimą**. Prisijungusi prie Ypatingos svarbos vaistų aljanso Moldova galėtų plėtoti strategines partnerystes, kad užtikrintų ypatingos svarbos vaistų tiekimą. Galėtų būti plėtojamose su e. prekyba susijusios paslaugos, įskaitant siuntinių pristatymo ir turizmo paslaugas. Bendradarbiavimas įgūdžių ir kvalifikacijų pripažinimo srityje padėtų Moldovos piliečiams lengviau patekti į ES darbo rinką (žr. priedą).

Moldova jau palaiko glaudžius prekybos santykius su savo ES kaimynėmis, kurių mastas per pastaruosius dešimt metų padvigubėjo. Reikėtų apsvaistyti, kaip padidinti prekybos apimtį ir pridėtinę vertę, taip pat galimą naudą Moldovai, be kita ko, toliau stiprinant prekybos ryšius su Ukraina. Daugiau galimybių Moldovai patekti į ES bendrąją rinką taip pat atsiveria dėl jos dalyvavimo Vidurio Europos laisvosios prekybos erdvėje (VELPS)¹⁰. Šiomis aplinkybėmis

¹⁰ 2006 m. Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimu (VELPS) Vakarų Balkanų šalys ir Moldova sujungiami į regioninę prekybos zoną, siekiant regione liberalizuoti prekybą prekėmis ir paslaugomis. 2020 m. VELPS darbas įtrauktas į Bendrosios regioninės rinkos veiksmų planą.

tikimasi, kad Moldova toliau konstruktyviai remis šios regioninės organizacijos darbą. Toliau bus teikiama pagalba jos regioninės plėtros politikai ir pažangiajai specializacijai stiprinti, atsižvelgiant į tarpregioninį bendradarbiavimą ES, įskaitant Dunojaus ir Juodosios jūros regionus¹¹.

3 ramstis. Didinti finansinę paramą, kad būtų remiamas socialinių bei ekonominių ir su pagrindiniais principais susijusių reformų įgyvendinimas

Pastaraisiais metais ES atliko pagrindinį vaidmenį teikdama būtiną finansinę paramą Moldovos atsparumui didinti ir pasiūlė tikslinę paramą. Nuo 2021 m. ES dar kartą ryžtingai patvirtino savo paramą Moldovai ir solidarumą su ja, suteikdama 2,2 mlrd. EUR paskolų ir negrąžintinos paramos. Šiuo metu Moldova gauna ES paramą pagal Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę (KVTBP). Finansavimas skiriamas teikiant įvairių formų paramą, pavyzdžiui, tiesioginę paramą biudžetui, makrofinansinę paramą, skatinant dalyvavimą ES programose, taip pat projektuose su tarptautinėmis finansų įstaigomis, kuriems teikiama ES biudžeto garantija.

Atsižvelgiant į šalies stojimo planą, Moldovos reformų ir ekonomikos augimo priemonė (toliau – Priemonė) siekiama teikti **didesnę finansinę paramą** visapusiškai reformų darbotvarkei įgyvendinti. Investicijos padės Moldovai išnaudoti visą savo potencialą, susijusį su tvarių ekonominiu ir socialiniu vystymusi, palyginti su ES valstybėmis narėmis, gyvenimo lygio gerinimu ir spartesniu Moldovos stojimo procesu.

Pagal Priemonę, kuri Europos Parlamentui ir Tarybai teikiama atskirai kaip pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto ir kuri parengta vadovaujantis Vakarų Balkanų reformų ir ekonomikos augimo priemone¹², bus išmokėta iki 1,8 mlrd. EUR parama. 2025–2027 m. laikotarpiu Priemonė bus finansuojama iš 420 mln. EUR dvišalių asignavimų, numatytų Moldovai pagal KVTBP. Dalis šios sumos bus panaudota **paskoloms**, tiesiogiai išmokamoms į Moldovos nacionalinį biudžetą, sutelkti, kad būtų paspartintos reformų darbotvarkėje nurodytos reformos ir sudarytos sąlygos reikalingoms investicijoms. Šios lengvatinės paskolos bus teikiamos labai palankiomis sąlygomis: bus nustatytas ilgas grąžinimo laikotarpis ir palankios palūkanų normos. Iš dvišalio paketo lėšų ir toliau bus teikiama **negrąžintina finansinė parama**, be kita ko, ir techninė pagalba, skirta Ekonomikos augimo plano prioritetams įgyvendinti ir pilietinei visuomenei remti. Moldova ir toliau dalyvaus regioninėse iniciatyvose ir ES programose.

Išmokų pagal Priemonę mokėjimas priklausys nuo Reformų darbotvarkėje nustatytų konkrečių reformų įgyvendinimo ir investicijų vykdymo rezultatų. Jų pasiekus bus skiriamos lėšos pagal naująją reformų ir ekonomikos augimo priemonę, laikantis iš anksto nustatyto tvarkaraščio.

Ekonomikos augimo planu, susiejant didesnę finansinę paramą pagal 3 ramstį ir reformų darbotvarkę pagal 1 ramstį kartu su 2-ojo ramsčio (patekimas į ES bendrąją rinką) teikiamomis galimybėmis, bus remiama Moldovos socialinė ir ekonominė konvergencija su ES, taip pat jos stojimo procesas spartinant suderinimą su ES vertybėmis, teisės aktais ir standartais.

¹¹Visų pirma įgyvendinant ES strategiją dėl Dunojaus regiono ir bendrą Juodosios jūros darbotvarkę.

¹² 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1449, kuriuo nustatoma Vakarų Balkanų reformų ir ekonomikos augimo priemonė.

Tikimasi, kad pagal Priemonę tarptautinės finansų įstaigos ir privatusis sektorius sutelks apie 2,5 mlrd. EUR vertės naujų investicijų. Viešosios ir privačiosios investicijos bus reikšmingai didinamos kartu įgyvendinant reformų darbotvarkę, kad būtų sukurta energetikos, transporto ir skaitmeninio junglumo infrastruktūra, būtina įmonėms ir prekybai klestėti. Priemonė taip pat pritrauks investicijų, kurios padės Moldovai mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. Pagrindinė šių investicijų įgyvendinimo priemonė bus **Kaimynystės investavimo platforma (KIP)**¹³. Bus remiamasi darbu, jau atliktu įgyvendinant Moldovos EIP¹⁴, kuris paskatino investicijas į tokius ypatingos svarbos sektorius kaip junglumas, energijos vartojimo efektyvumas, verslo plėtra ir konkurencingumas.

Ekonomikos augimo planas, kuriame daugiausia dėmesio skiriama reformų darbotvarkei ir suderintoms investicijoms, bus tvirtas strateginis pagrindas ir juo galėtų būti remiamos Moldovos pastangos koordinuoti paramos teikėjų veiklą, visų pirma pasitelkiant Moldovos partnerystės platformą, kurioje dalyvauja ES valstybės narės, G7 šalys, tarptautiniai partneriai ir panašiai mąstantys partneriai.

IŠVADA

Moldova pradėjo stojimo į ES procesą. Atsižvelgiant į Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą ir Rusijos hibridinio karo prieš Moldovą poveikį, ji ir toliau susiduria su dideliais iššūkiais atgaivindama savo ekonomikos augimą ir tinkamu tempu vykdydama socialines ir ekonomines reformas. Atsižvelgdama į Vakarų Balkanų ekonomikos augimo plano įgyvendinimo procesą, Moldovos ekonomikos augimo planu ES siekia tinkamu laiku padėti Moldovai stiprinti jos tvaraus ekonominio vystymosi perspektyvas ir paspartinti esmines reformas, būtinas ekonominės konvergencijos atotrūkiui sumažinti.

Veiksmams pagal tris tarpusavyje susijusius plano ramsčius bus remiama **Moldovos integracija į ES ir jos bendrąją rinką**. Planu siekiama įveikti struktūrines problemas, paspartinti su pagrindiniais principais susijusias reformas teisinės valstybės ir kovos su korupcija bei organizuotu nusikalstamumu srityse. Juo bus panaikintas didelis investicijų į infrastruktūrą ir įmones trūkumas, skatinama žaliaji ir skaitmeninė pertvarka ir didinamas našumas, daugiausia dėmesio skiriant pagrindiniams sektoriams, turintiems didelį augimo potencialą. Galiausiai tai leis Moldovai per ateinantį dešimtmetį padvigubinti ekonomikos dydį ir pritraukti naujų kapitalo investicijų. Įgyvendinant planą bus sudarytos sąlygos sukurti 5 000 naujų įmonių ir padėta 100 000 Moldovos piliečių susirasti darbą.

Norėdama visapusiškai pasinaudoti ekonomikos augimo planu, Moldova turi įgyvendinti reformas ir **laikytis visapusiško požiūrio, apimančio visus visuomenės sluoksnius**. Tai savo ruožtu turėtų padėti greičiau suderinti teisės aktus su ES teisės aktais ir standartais, taip pat vykdyti reformas pagrindinėse plėtros proceso srityse. Veiksmingam įgyvendinimui reikės patikimo mechanizmo ir tvirto tarpinstitucinio koordinavimo šalyje.

¹³ KIP yra mechanizmas, kuriuo siekiama sutelkti papildomų lėšų infrastruktūros projektams ES rytinėse ir pietinėse kaimyninėse šalyse finansuoti. KIP sutelkiamos ES ir jos valstybių narių dotacijos ir jos naudojamos Europos finansų įstaigų paskoloms ir pačių šalių partnerių įnašams pritraukti.

¹⁴Pagal EIP jau sutelkta 1,6 mlrd. EUR viešųjų ir privačiųjų investicijų, o tai rodo jos veiksmingumą pritraukiant išteklius ir didinant ekonominį atsparumą.

Ekonomikos augimo planu artimiausiais metais bus vadovaujamasi strategiškai planuojant investicijas ir juo bus užtikrintas tinkamesnis paramos teikėjų veiksmų koordinavimas arba plataus masto ir tikslinė parama esminėms reformoms ir investicijoms.

Moldovos ekonomikos augimo planas, kuriuo skatinama stipri ir atspari ekonomika, duos apčiuopiamos naudos visiems piliečiams ir juo bus padėtas pagrindas tvariai, klestinčiai ir taikiai Moldovos ateičiai, atspindintis jos siekį paspartinti integraciją į ES.